

Aanpak slootdempingen geeft zekerheid voor de toekomst

Actief bodembeheer in het landelijk gebied
van de Krimpenerwaard

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Actief bodembeheer in de Krimpenerwaard	4
Standaardmaatregelen nemen risico's weg	6
Een vernieuwd bodembeheerplan: aanpak slootdempingen verder verfijnd	7
Belangrijke onderdelen uit het vernieuwde bodembeheerplan	8
Standaardmaatregel voor aanpak slootdempingen	10
Zekerheid voor de toekomst	12
Vijf stappen voor het verkrijgen van een bodembeheerovereenkomst	13
Bodembeheerovereenkomst bij verkoop of ruil van gronden	14
Goede nazorg en controle	15

Voorwoord

Met het vernieuwde bodembeheerplan heeft de Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard (SBK) de aanpak van de gedempte sloten in de Krimpenerwaard aangescherpt. Hiermee biedt zij landeigenaren een praktische en doeltreffende oplossing voor de slootdempingen en stortvlakken op hun percelen. Door samen de schouders er onder te zetten, werken de landeigenaren en de stichting aan een betere kwaliteit van de bodem en daarmee van de landbouw, de natuur, recreatie en drinkwaterwinning in deze streek.

In deze brochure leest u:

- waarom de SBK haar bodembeheerplan heeft vernieuwd
- wat het vernieuwde bodembeheerplan voor u betekent
- hoe de slootdempingen kunnen worden aangepakt
- welke procedures u daarvoor moet doorlopen
- hoe de kwaliteit van uw perceel gewaarborgd blijft

“Dankzij de samenwerking met de SBK ligt mijn land er snel en goedkoop weer beter bij. Hun nazorg en controle garandeert dat mijn problemen met gedempte sloten definitief zijn verholpen.”

Melkveehouder Barend Wesseling**
uit Berkenwoude

SAMENWERKENDE PARTIJEN

De partijen betrokken bij het Bodembeheerplan Krimpenerwaard en de Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard zijn:

- Provincie Zuid-Holland
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit
- Landinrichtingscommissie Krimpenerwaard
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
- Stichting Zuid-Hollands Landschap
- Land- en Tuinbouworganisatie noord (gewestelijke afdeling)
- Gemeente Bergambacht
- Gemeente Nederlek
- Gemeente Ouderkerk
- Gemeente Schoonhoven
- Gemeente Vlist

*“Zorg dat je een getekende
bodembeheerovereenkomst krijgt.*

*Niemand wil toch zijn
kinderen met vervuilde grond
opzadelen.”*

Landeigenaar Wim van Vliet**
uit Berkenwoude

Actief bodembeheer in de Krimpenerwaard

De Krimpenerwaard is een groot veenweidegebied in het Zuid-Hollandse deel van het Groene Hart. Landbouw, met name (melk)veehouderij, maakt hier 85% van het grondgebruik uit. Het overige deel bestaat uit natuur, wegen, bebouwingen en watergangen.

Tussen 1950 en 1980 zijn er in de Krimpenerwaard zo'n 5000 sloten gedempt, deels met bodemverontreinigende materialen. Onduidelijkheid over de schadelijke gevolgen van deze locaties voor het milieu en de landbouw heeft geleid tot een terughoudende opstelling van landeigenaren bij de ruil of aankoop van percelen grond. Hierdoor stagneerden de landinrichtingsplannen voor het gebied en daarmee de ontwikkelingen voor de landbouw, natuur en recreatie.

Diverse partijen ontwierpen daarom in 1998 een integrale aanpak voor landinrichting en het oplossen van de bodemverontreiniging. Deze aanpak is uitgewerkt in een bodembeheerplan en vastgelegd in een gezamenlijke bestuursovereenkomst. Voor de uitvoering van dit plan hebben de samenwerkende partijen geld beschikbaar gesteld en de onafhankelijke Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard (SBK) opgericht.

Deze stichting neemt het beheer, maar niet het eigendom, van de gedempte sloten over van de landeigenaren door het afsluiten van bodembeheerovereenkomsten. Dit gebeurt op vrijwillige basis. Met zo'n overeenkomst kunnen de eigenaren op grond van de Wet bodembescherming niet meer tot saneren worden gedwongen. Verder is de stichting verantwoordelijk voor het wegnemen van milieuhygiënische risico's van de verontreinigde slootdempingen waarvoor een overeenkomst is afgesloten.

Landeigenaren hebben tot 2018 de gelegenheid een bodembeheerovereenkomst af te sluiten. Tot en met dat jaar loopt de uitvoering van deze omvangrijke bodemoperatie. Daarna vindt er alleen nog nazorg plaats bij de afgedekte slootdempingen.

Standaardmaatregelen nemen risico's weg

De sloten zijn destijds voor een deel gedempt met verontreinigde materialen die schadelijk kunnen zijn voor mens, dier en omgeving. Denk daarbij aan shredder (*afval van scheepswerven en autosloperijen*), bouw- en sloopafval, lompen, industrieel, huishoudelijk en bedrijfsafval. In deze materialen zitten onder meer zware metalen, zoals cadmium en lood. Het grazende vee kan deze metalen binnenkrijgen. Dat kan hun gezondheid en de kwaliteit van hun melk en vlees aantasten. Wanneer de verontreinigingen ook in het oppervlakte- en/of grondwater komen, kan dit gevolgen hebben voor de kwaliteit van het (drink)water. Beide risico's kunnen weer een bedreiging zijn voor de volksgezondheid. Daarnaast kunnen de verontreinigingen ook negatieve gevolgen hebben voor de flora en fauna van de streek.

Het oorspronkelijke bodembeheerplan uit 1998 is opgesteld om de bodemverontreiniging milieuhygiënisch verantwoord op te lossen en de landinrichting te ondersteunen. Allereerst is besloten de circa 5000 'verdachte' slootdempingen als een geheel aan te pakken. In plaats van een kostbare verwijdering en sanering van de verontreinigde grond treft de Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard enkele standaardmaatregelen, zoals het opbrengen van een afdeklaag. Deze maatregelen nemen de schadelijke effecten weg voor de landbouw, natuur en recreatie en voorkomen het contact met de verontreinigingen.

“Vernieuwde bodembeheerplan maakt afdekken slootdempingen ook met bagger mogelijk. Dat is een goed ontwikkeling, want bagger is vaak in grote hoeveelheden dicht bij de dempingen aanwezig.

Dit voorkomt een hoop gesleep met grond en is nog goedkoper ook.”

Dijkgraaf Hans Oosters van het
Hoogheemraadschap van Schieland en
de Krimpenerwaard

Een vernieuwd bodembeheerplan: aanpak slootdempingen verder verfijnd

Sinds 1998 is er het nodige veranderd. Nieuwe inzichten, nieuwe wet- en regelgeving hebben geleid tot een vernieuwd en verfijnd Bodembeheerplan. Het vernieuwde Bodembeheerplan Slootdempingen Krimpenerwaard 2005 (afgekort: BSK) is een leidraad voor een eenduidige en snelle beoordeling en een slagvaardige aanpak van de verontreinigde slootdempingen.

De verfijnde aanpak biedt meer mogelijkheden en is gunstiger voor de landeigenaren en de streek. Welke slootdempingen en andere uitvoeringsprojecten de stichting aanpakt, legt zij jaarlijks vast in een uitvoeringsprogramma. De aanpak in de Krimpenerwaard is ook een voorbeeld voor de aanpak van bodemverontreinigingen elders in het land, met name in andere veenweidegebieden.

BELEIDSREGEL

In december 2006 heeft de provincie Zuid-Holland het BSK vastgesteld en een beleidsregel voor de beoordeling en aanpak van de slootdempingen in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard opgesteld. Deze beleidsregel geeft aan dat het BSK hiervoor leidend is. Het plan regelt namelijk de beoordeling van de ernst en het risico, de te nemen maatregelen, nazorg en de controle voor de hele streek.

Door de beleidsregel zijn geen aparte beschikkingen voor iedere aan te pakken slootdemping meer nodig. Bovendien worden procedures vereenvoudigd en beter op elkaar afgestemd. Zo zijn minder administratieve en bestuurlijke handelingen nodig. Dit scheelt de nodige tijd en geld.

Belangrijke onderdelen uit het vernieuwde bodembeheerplan

AFDEKLAAG

De afdeklaag van 40 cm is gebaseerd op de omstandigheden in de Krimpenerwaard.

Uit het verificateonderzoek blijkt dat met een dergelijke dikte de weilanden geschikt blijven voor de landbouw. Er ontstaan geen onoverkomelijke 'bobbels' in het landschap en fysieke belemmeringen voor vee (obstakels, uitsteeksels) worden weggelaten.

Ook biedt de afdeklaag bescherming tegen contact met het verontreinigde dempingmateriaal door vertrapping en omwoeling. De dikte sluit aan bij de hoge grondwaterstand in de streek (tot ca. 30 cm beneden maaiveld). Verder wortelt het gras meestal niet dieper dan tot de grondwaterstand, zodat de afdeklaag opname van verontreinigingen voldoende verhindert.

Afdekken slootdemping met een laag schone grond

Aanvankelijk was een van de standaardmaatregelen het aanbrengen van een afdeklaag van 30 cm gebiedseigen grond of verharding. Om zeker te weten of deze maatregel in de praktijk voldoet heeft de SBK een grootschalig verificatieonderzoek laten uitvoeren. Op basis van de resultaten uit dit onderzoek is in het vernieuwde bodembeheerplan de minimale einddikte van de afdeklaag vastgesteld op 40 cm. De SBK houdt bij het aanbrengen van de afdeklaag echter een einddikte van 50 cm aan. Op die manier blijft, ondanks inklinking en gebruik, ook na enkele jaren een minimale afdekking van 40 cm gegarandeerd.

Afdekking kopsse kant met kleilaag niet noodzakelijk

In het oorspronkelijke bodembeheerplan was ook de maatregel opgenomen om de kopsse kant van de demping met een kleilaag af te dekken. Dit om de verspreiding van verontreinigingen naar het omringende oppervlaktewater te voorkomen. Inmiddels blijkt uit het verificatieonderzoek dat deze maatregel niet noodzakelijk is. Wel wordt er tijdens de uitvoering standaard een kunststofdoek (geotextiel) voor de sterkte en stabiliteit van de afdekking op het oude maaiveld aangebracht. Hierdoor blijft ook het dempingmateriaal beter op zijn plaats.

“Samen met de SBK willen wij zoveel mogelijk werk met werk maken en efficiënt omgaan met menskracht en middelen. Zo plaggen wij regelmatig grond af om de natuurwaarden te verhogen, die grond gebruikt de SBK weer als afdekgrond voor de slootdempingen.”

Natuurbeheerder Rudi Terlouw van het Zuid-Hollands Landschap

Bagger als afdek materiaal mogelijk

Het vernieuwde bodembeheerplan biedt ook mogelijkheden om bagger te gebruiken voor het afdekken van slootdempingen. Indien beschikbaar is het immers prima afdek materiaal dat vaak in grote hoeveelheden dicht bij de dempingen voorradig is. Dit voorkomt een hoop extragroundtransport en levert een behoorlijke kostenbesparing op.

De stichting vraagt landeigenaren die eigen baggerwerk willen uitvoeren en de bagger als afdek materiaal willen gebruiken contact met haar op te nemen. Zij wil dan samen met hen hiervoor een plan van aanpak opstellen en financiële afspraken maken, zodat de kwaliteit van de afdeklaag gewaarborgd blijft. Ook voert de SBK samen met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard diverse proefprojecten uit met bagger als afdek materiaal.

Bodembeheerovereenkomsten

De slootdempingen kunnen pas door de SBK worden aangepakt wanneer een landeigenaar in het bezit is van een bodembeheerovereenkomst met de SBK. Hoe een landeigenaar deze overeenkomst kan verkrijgen en wat hij daarvoor moet doen staat beschreven op pagina 13.

Het afdekken van de slootdempingen

Voordat daadwerkelijk tot het afdekken van de slootdempingen wordt overgegaan, moeten er eerst nog enkele zaken worden geregeld. De SBK zal na overleg met de landeigenaar de percelen inmeten en bepalen hoeveel afdekgrond nodig is en hoe die wordt afgewerkt. Vervolgens worden de nodige vergunningen aangevraagd voor het uit te voeren werk. Ook wanneer de landeigenaar ervoor kiest de gedempte sloten zelf (in eigen beheer) af te dekken, begeleidt de SBK de vergunningaanvraag en het uit te voeren werk. Daarbij vergoedt zij deels en in sommige gevallen zelfs alle kosten.

Nazorg en controle

Tot slot beschrijft het vernieuwde bodembeheerplan dat door een goede nazorg en controle van de gedempte sloten de kwaliteit van de percelen gewaarborgd blijft. Daarom is als belangrijke nieuwe voorwaarde in het plan opgenomen dat bij ieder project voor de aanpak van slootdempingen een nazorgprogramma wordt opgesteld. Zo houdt de SBK een vinger aan de pols en kan zij eventuele ongewenste situaties tijdig opmerken en oplossen.

Standaardmaatregel voor aanpak slootdempingen

De belangrijkste standaardmaatregel uit het vernieuwde bodembeheerplan is het aanbrengen van een afdeklaag met een blijvende dikte van minimaal 40 cm grond of verharding op slootdempingen met verdacht materiaal.

Er zijn 5 varianten van deze maatregel, te weten:

- 1 Afdeklaag met gebiedseigen grond;
- 2 Aanbrengen kavelpad over de slootdemping (m.b.v. asphalt, beton, klinkers of stelconplaten);
- 3 Aanbrengen erfverharding over de slootdemping (zelfde mogelijkheden als kavelpad);
- 4 Afdeklaag met gebiedseigen baggerspecie, waarbij de einddikte na rijping 50 cm is;
- 5 Afdeklaag met gebiedseigen grond, opgebracht via verspuiting.

Voor het aanbrengen van een kavelpad of erfverharding zijn de regels van het Bouwstoffenbesluit van toepassing. Dit betekent dat er een fysieke scheiding aangebracht moet worden tussen het nieuwe kavelpad of de nieuwe erfverharding en de onderliggende demping. Dit kan bijvoorbeeld met een wegendoek.

De stichting voert het afdekken van de slootdempingen bij voorkeur uit in samenloop met andere werkzaamheden in de streek, zoals werken in het kader van de landinrichting of onderhoudsbaggerwerkzaamheden. Bij de uitvoering probeert de SBK zo min mogelijk grond over de weg te transporteren, onder meer door te kiezen voor transport van verspuitable grond en baggerspecie via pijpleidingen. Hierdoor voorkomt zij schade aan de kwetsbare wegen en percelen in de Krimpernerwaard en bespaart zij aanzienlijk op dure grondtransporten.

“Door een bodembeheerovereenkomst en goede afspraken met de SBK ligt mijn land er nu weer beter bij voor een schappelijke prijs. Bovendien zijn de slootdempingen uit het verleden straks geen obstakel meer voor mijn kinderen.”

Melkveehouder Jaap Schep
uit Bergambacht

In welke situaties afdekken?

Niet in alle gevallen hoeven landeigenaren slootdempingen op hun perceel af te dekken. Dit hangt er vooral van af of het dempingmateriaal als 'verdacht' of 'onverdacht' wordt beschouwd. Er zijn voor de gedempte sloten in grote lijnen drie situaties:

- dempingen met onverdacht materiaal hoeven niet te worden afgedekt;
- dempingen met verdacht materiaal met voldoende dikke afdeklaag hoeven niet te worden afgedekt. Wel moet er een nazorg- en controleprogramma worden opgesteld om de situatie van de afdeklaag te volgen en in de toekomst zonodig aan te vullen tot de vereiste dikte;
- dempingen met verdacht materiaal zonder of met onvoldoende dikke afdeklaag, moeten wel worden afgedekt.

In het kader hiernaast is de verdeling van verdacht en onverdacht materiaal weergegeven, zoals de SBK deze hanteert.

Maatwerk

Het kan zijn dat in sommige gevallen de standaardmaatregel niet voldoet. In die gevallen gaat de SBK samen met de landeigenaar over tot maatwerk. Hoe de slootdempingen dan worden aangepakt zal van geval tot geval verschillen en is afhankelijk van de lokale omstandigheden, die eerst zorgvuldig worden onderzocht.

VERDACHT DEMPINGMATERIAAL

Bouw- en sloopafval

Huishoudelijk afval

Shredder

Industrieel en bedrijfsafval

Scheepswerfval

Lopen

ONVERDACHT DEMPINGMATERIAAL

Baggerspecie*

Houtafval

Grond

Agrarisch afval

Takkenbossen

** Behalve baggerspecie uit de bebouwde kom
(gewijzigd t.o.v. Bodembeheerplan uit 1998)*

Zekerheid voor de toekomst

Bodembeheerovereenkomsten

Wanneer een landeigenaar een bodembeheerovereenkomst met de SBK afsluit, is hij gevrijwaard voor claims op grond van de Wet bodembescherming. De stichting neemt namelijk de verantwoordelijkheid voor het beheer van alle slootdempingen op zijn percelen over. Hiervoor betaalt hij een bedrag dat is gebaseerd op de ernst van de verontreiniging (het dempingmateriaal), de grootte van de slootdemping(en) en de huidige dikte van de afdeklaag.

Beheerbijdrage

De landeigenaar betaalt per slootdemping een bodembeheerbijdrage. De hoogte hiervan hangt vooral af van de groep en de categorie waarin de slootdemping wordt ingedeeld. De beheerbijdrage wordt voor iedereen over de periode van 1999-2018, dus twintig jaar berekend. Landeigenaren kunnen op drie manieren betalen: alles ineens, of alles jaarlijks van het moment van afsluiten tot en met 2018, of een combinatie van deze twee mogelijkheden.

Extra bijdrage

Daarnaast zijn eigenaren die vóór 1981 de sloot of veenput hebben gedempt, als niet-schuldige eigenaar aangemerkt. Voor stortingen die na 1981 zijn gedaan vraagt de stichting een extra bijdrage, omdat vanaf dat jaar iedereen kon weten dat er niet zonder vergunning mocht worden gestort.

Onjuiste informatie

Wanneer na het afsluiten van de bodembeheerovereenkomst blijkt dat de situatie in belangrijke mate anders is dan opgegeven, kan de stichting de overeenkomst aanpassen. Als de landeigenaar de grond intussen heeft verkocht, blijft de nieuwe eigenaar wel gevrijwaard.

Behoud van een goede afdeklaag

Het tekenen van een bodembeheerovereenkomst betekent niet dat de landeigenaren nu achterover kunnen leunen. Zij blijven verplicht veranderingen op hun percelen bij de stichting te melden. Ook dienen zij alert te zijn op het behoud van een goede afdeklaag op de gedempte sloten. Zo is het ook na afdekken niet toegestaan te diepploegen of maïs en andere diepwortelende gewassen op de dempingen te telen.

3 TARIEVEN

Er zijn drie tarieven, afhankelijk van de te verwachten beheerkosten:

- **LAAG** alleen onschadelijk materiaal
- **MIDDEN** verdacht materiaal dat is afgedekt met een laag schone grond van minstens 40 cm dik
- **HOOG** verdacht materiaal dat onvoldoende is afgedekt

Vijf stappen voor het verkrijgen van een bodembeheerovereenkomst

Via het onderstaande proces komt u samen met de SBK in vijf stappen tot een bodembeheerovereenkomst.

STAP 1

Intake: Tijdens een intake- of oriëntatiegesprek neemt een medewerker van de SBK met de landeigenaar door of er gedempte sloten op zijn land voorkomen. Als dat het geval is, wordt bekeken wanneer de sloten zijn gedempt, wat de aard van het dempingmateriaal is en of hier indertijd wel of geen vergunning voor is afgegeven.

STAP 2

Check-up: De medewerker bezoekt de landeigenaar voor een check-up. Zij gaan samen het land op om te bekijken of het opgegeven dempingmateriaal ook in de sloot aanwezig is, hoe groot de demping is en hoe de kwaliteit (dikte, samenstelling) van de afdeklaag op de slootdemping is.

STAP 3

Gegevensverwerking: De bevindingen tijdens de check-up worden op het kantoor van de stichting in de computer ingevoerd. Zijn er in stap 1 en 2 geen slootdempingen aangetroffen dan krijgt de eigenaar een schriftelijke verklaring waarin dit wordt bevestigd.

STAP 4

Conceptovereenkomst (offerte): De landeigenaar geeft aan een bodembeheerovereenkomst te willen afsluiten. Hiervoor stelt de stichting een conceptovereenkomst op. Dit is een soort offerte, die zij in 2-voud aan de eigenaar toestuurde. Hierin is ook de financiële bijdrage opgenomen die is bepaald op basis van het aantal slootdempingen en de grootte ervan, het dempingmateriaal en de huidige dikte en toestand van de afdeklaag. De eigenaar stuurt 1 getekend exemplaar, eventueel voorzien van opmerkingen aan de SBK retour en geeft aan op welke wijze hij wenst te betalen.

STAP 5

Definitieve bodembeheerovereenkomst: De landeigenaar ontvangt na verwerking van zijn eventuele opmerkingen door de SBK de definitieve overeenkomst in 2-voud samen met een factuur. De stichting heeft de overeenkomst al ondertekend. De eigenaar stuurt vervolgens 1 ondertekend exemplaar terug naar de stichting. Na betaling van de financiële bijdrage is de bodembeheerovereenkomst definitief.

“De aanpak en het beheer van de slootdempingen door de stichting is een goede zaak. Wij kunnen nu weer vrijuit grondruilen zonder bang te hoeven zijn dat onze grond minder waard wordt.”

Melkveehouder Daan de Vos**
uit Krimpen aan de Lek

Bodembeheerovereenkomst bij verkoop of ruil van gronden

Het is belangrijk dat de bodembeheerovereenkomst ook bij verkoop of ruil van de percelen in stand blijft. Daarom is iedere landeigenaar met een overeenkomst verplicht elke grondtransactie waarbij een slootdemping aan de orde is te melden bij de stichting. Vervolgens moet hij de overeenkomst samen met de stichting omzetten in een gewijzigde bodembeheerovereenkomst. De nieuwe eigenaar krijgt kosteloos een overeenkomst voor de slootdempingen die met de transactie zijn meegekomen, de zogenoemde bodembeheerovereenkomst bij Overdracht Gronden (BOG). Op die manier is de vrijwaring voor de gedempte sloten ook van kracht voor de nieuwe eigenaar.

Kettingbeding

Wanneer er eenmaal een BOG is afgesloten kan de volgende landeigenaar bij verkoop de vrijwaring voor eeuwig regelen door de overeenkomst bij de notaris in het kettingbeding te laten opnemen. Dit dient wel te gebeuren voordat de koopakte passeert. Bij elke volgende overdracht van gronden gaat de overeenkomst automatisch over op de nieuwe koper. De verkoper heeft de plicht om de verwijzing in het kettingbeding in de akte te handhaven bij een overdracht. Als een koper toch van de overeenkomst af wil, dan riskeert de verkoper een boete. Bovendien vervalt het recht op vrijwaring van de aansprakelijkheid op grond van de Wet bodembescherming voor de gedempte sloten op de gekochte percelen.

Goede nazorg en controle

Nazorg

De nazorg is gericht op de maatregelen die bij een specifieke demping zijn getroffen. Regelmatig wordt gekeken of die maatregelen nog steeds afdoende zijn. Bij de nazorg voor de standaardmaatregelen gaat het met name om:

- regelmatige controle van de dikte van de afdeklaag en zonodig aanvulling tot de vereiste dikte;
- regelmatige controle van de staat van de afwerking van de kopse kanten en zonodig herstel hiervan;
- regelmatige controle van het gebruik van het perceel.

De nazorg van het maatwerk gebeurt per geval en is afhankelijk van de aard van het maatwerk. Het nazorgprogramma wordt apart van het uitvoeringsplan opgesteld.

Controle

De onderzoekers van het verificatieonderzoek en een onafhankelijke toetsingscommissie hebben de SBK aanbevolen om 'de vinger aan de pols' te houden door processen in de bodem en effecten in de directe omgeving te blijven meten en controleren. Dit is vooral nodig om te weten of de maatregelen ook op de langere termijn voldoende zijn om de risico's voor de landbouw en de directe omgeving weg te nemen.

Deze controle zal plaatsvinden door regelmatig het cadmiumgehalte in het gras te meten, de effecten van bioturbatie (het omwoelen van de grond door wormen, muizen en mollen), het broedsucces van de grutto's en de variabiliteit van veldpopulaties te blijven volgen. Daarnaast worden er peilbuizen rond gevoelige locaties geplaatst en grond- en waterbodemmonsters genomen. Zo kan de stichting de mogelijke verspreidingsrisico's naar het grond- en oppervlaktewater in de gaten houden. De nazorg en controle zal ook na 2018 jaarlijks worden uitgevoerd.

COLOFON:

Uitgave Juni 2007,
Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard

Productie en coördinatie Van der Brugge
Communicatie Advies, Leiden

Tekst en redactie Van der Brugge
Communicatie Advies, Leiden

Vormgeving insandouts, Maassluis

Druk Artoos Drukkerijen, Rijswijk

Fotografie Herman Zonderland Fotografie, Delft

Met dank aan: Barend Wesseling, Wim van Vliet,
Hans Oosters, Rudi Terlouw, Jaap Schep en Daan de Vos

***:* uitspraken uit eerdere interviews in *Bodemnieuws*

**DIT IS EEN UITGAVE VAN
DE STICHTING BODEMBEHEER KRIMPENERWAARD**

't Vaartland 15
2821 LH Stolwijk (gemeente Vlist)

telefoon 0182 34 60 60
fax 0182 34 60 69